

Kresťanstvo:
nezrovnalosti
a temné stránky

LATSO

Latso

**Kresťanstvo:
nezrovnalosti
a temné stránky**

Prvé vydanie, Ing. Ladislav Táboorský, 2023

Červený text: © Latso, 2023

Čierny text: verejne dostupné zdro-
je, vybral a preložil © Latso

Ilustrácia obalu knihy:

© MgA. Barbora Franková, 2023

Obrázky: Wikimedia Commons / Public Domain

E-knihu vytvoril [Milan Vilimek Jihlavský](#)

ISBN 978-80-570-4640-0 (tisk)

ISBN 978 -80-570-4641-7 (PDF)

ISBN 978 -80-570-4642-4 (EPUB)

ISBN 978 -80-570-4643-1 (MOBI)

www.latso.sk

*„Viera a poznanie sú ako dve misky váh;
čím vyššie je jedna, tým nižšie je druhá.“*

Arthur Schopenhauer,
filozof (1788–1860)

„Človek dáva prednosť veriť tomu, čomu chce veriť.“

Francis Bacon,
anglický filozof a štátnik (1561–1626)

Obsah

Úvod	9
1. Nikto nie je doma prorokom	10
2. Nedostatky ústneho podania – snehová guľa . .	27
3. Bart Ehrman. Ježiš a skryté nezrovnalosti Evanjelií	36
4. Zrod kánonu štyroch Evanjelií	43
5. História židov v rímskom cisárstve	46
6. Josephus	49
7. Židovskí autori v prvom storočí a zárodok holokaustu	53
8. Ako sa kresťanské Evanjeliá stali viac pro-rímske a anti-židovské	62
9. Korene kresťanstva sú v judaizme	65
10. Kresťanstvo v prvom storočí	70
11. Evanjelium podľa Filipa	72
12. Arianizmus	75
13. Hľadači Biblie – pátranie po historickej pravde .	78
14. Celibát	101

15. Desiatky	108
16. Filioque	111
17. Charlemagne	113
18. Svätokupectvo	124
19. Pápež Ján XII.	126
20. Svätý Edgar	130
21. Východná alebo Veľká schizma v roku 1054 . .	135
22. Odpustky	142
23. Križiacke výpravy	147
24. Križiacke výpravy a križiaci – Masaker v Semline	158
25. Križiacke výpravy – gróf Emicho	160
26. Templárski rytieri	162
27. Inkvizícia	177
28. Konrád von Marburg	184
29. Transsubstanciácia	187
30. Turínske plátno	189
31. Západná schizma alebo Schizma roku 1378 . .	194

32. Jan Hus	204
33. Masaker v Kutnej Hore	231
34. Chomutovský masaker	236
35. Masaker v Kutnej Hore 2	241
36. Pápež Alexander VI. (Rodrigo Borgia)	247
37. Girolamo Savonarola	264
38. Huldrych Zwingli	267
39. Ivan Hrozný	300
40. Francúzske náboženské vojny	306
41. Giordano Bruno	356
42. Rímska inkvizícia a obvinenia z čarodejníctva .	371
43. 30ročná vojna	386
44. Zem bola stvorená v nedeľu 23. októbra 4004 pred naším letopočtom	393
45. 3 prsty versus 2 prsty	395
46. Junípero Serra	404
47. Lurdy	409
48. Skoptsy	428

49. Neoznačené hroby v kanadských internátnych školách pre pôvodných obyvateľov	434
50. Fatima, zázrak Slnka 1917	451
51. Írsko: tajná adopcia detí katolíckymi inštitúciami	474
52. Masový hrob v Domove matiek a novorodeniatoč Bon Secours v Tuam (Írsko) .	476
53. Kresťanské hnutie Internacionálna rodina (kokečné rybárčenie)	480
54. Škandál sexuálneho zneužívania v katolíckej arcidiecéze v Bostone	493
55. Kondómy, HIV/AIDS a katolícka cirkev	506
56. Kresťanstvo. počet obečí	520
57. Súčasnosť	544
58. Anthony Hopkins	565
Záver	566
Zdroje	571

Úvod

Táto kniha je zložená približne z 90 % z citátov, z prebratých textov. Aby bolo úplne jasné, ktorý text je textom autora (mojim textom) a ktorý text je prebratý, tak som sa rozhodol to odlišiť nielen typom písma, ale aj farebne. Môj text je červený, citovaný text je čierny. Na konci každej kapitoly a za každou vysvetlivkou je uvedený zdroj citovaného textu. Sumár zdrojov prebratých textov je uvedený aj na konci knihy.

1.

Nikto nie je doma prorokom

Neexistuje žiaden archeologický dôkaz o existencii Ježiša Krista. Na druhej strane, takmer nikto zo súčasnej vedeckej komunity bádajúcej v biblických textoch a zaoberajúcej sa osobou Ježiša Krista, prípadne históriou Židov z obdobia na prelome letopočtov nespochybňuje reálnu existenciu osoby menom Ježiš Kristus.

Lawrence Mykytiuk, docent vedeckej literatúry na univerzite Purdue (USA), autor článku v Biblickej archeologickej revue (angl. Biblical Archaeology Review) v roku 2015 o nebiblických dôkazoch o existencii Ježiša poznamenáva, že ani v časoch staroveku téma o jeho (ne)existencii neexistovala: „Židovskí rabíni, ktorí nemali Ježiša a jeho nasledovníkov radi, ho obviňovali z čarodejníctva a z toho, že viedol ľudí nesprávnou cestou, ale nikdy nepovedali, že neexistoval.“ Nemáme však žiadny fyzický alebo archeologický dôkaz o existencii Ježiša. „Nie je tam nič presvedčivé, nič také, čo by som ja očakával ako dôveryhodný dôkaz,“ hovorí Mykytiuk. „Prostí ľudia zvyčajne nezanechávajú archeologickú stopu.“

Zdroj: www.history.com/news/was-jesus-real-historical-evidence

„Realita je taká, že nemáme archeologické záznamy prakticky o nikom, kto žil v čase a na mieste Ježiša,“ hovorí profesor Bart D. Ehrman z Univerzity religióznych štúdií v Severnej Karolíne, autor knihy Existoval Ježiš? Historické fakty o Ježišovi z Nazareta. „Nedostatok dôkazov neznamená, že daná osoba v tom čase neexistovala. To znamená, že ona alebo on, tak ako 99,99 % ostatnej populácie tej doby, nezanechalo žiadnu archeologickú stopu.“

Zdroj: www.history.com/news/was-jesus-real-historical-evidence

Inou pesničkou sú historické dokumenty, historické záznamy. Počas pár dekád Ježišovho života bol spomínaný židovskými aj rímskymi historikmi v dokumentoch, ktoré kolaborujú určité časti Nového Zákona, ktoré opisujú život a smrť Ježiša^[1]. Avšak väčšina historikov sa zhoduje na tom, že reálne historicky overiteľné sú zdokumentované dve udalosti z jeho života: krst Jánom Krstiteľom a jeho smrť, ukrižovanie na kríži.

Prvé ucelené písomné záznamy, ktoré sa vo väčšej miere zaoberali životom Ježiša Krista vznikli až veľa rokov po jeho smrti a to písomnosti, ktoré tvoria Nový zákon a síce 4 evanjeliá – Evanjelium podľa Matúša (vzniklo v rokoch 80–90), Evanjelium podľa Marka (r. 65–73), Evanjelium podľa Lukáša (r. 80–90) a Evanjelium podľa Jána (r. 90–110). Ďalej je to kniha Skutky apoštolov (r. 80–90), nasleduje trinásť Pavlových listov (resp. 14 v širšom zmysle, r. 48–100) a sedem tzv. katolíckych listov (r. 54–110). Novú zmluvu uzatvára Apokalypsa čiže Zjavenie svätého Jána (približne rok 95).

Zdroj: sk.wikipedia.org/wiki/Nový_zákon, voľne parafrázované, roky vzniku zdroj: en.wikipedia.org/wiki/Dating_the_Bible

Všetko sú to však záznamy kresťanov a ako vraví profesor Ehrman: „Všetko sú to kresťanské dokumenty a samozrejme a pochopiteľne, sú predpojaté v tom, čo uvádzajú a preto musia byť vyhodnocované, prirodzene, veľmi kriticky, aby sme z nich mohli vyvodzovať historicky spoľahlivé informácie. Avšak ich podstatné tvrdenia o Ježišovi ako o historickej postave, o Židovi,

[1] Ukrižovanie a smrť Ježiša sa odohrali v prvom storočí v Judei, najpravdepodobnejšie v rokoch 30–33.

Zdroj: en.wikipedia.org/wiki/Crucifixion_of_Jesus

o jeho nasledovníkoch, o jeho poprave na rozkaz rímskeho guvernéra Judei, Pontiusa Piláta, počas vlády cisára Tibériusa sú autenticky potvrdené neskoršími zdrojmi pracujúcimi v úplne nestrannom nastavení.“

Jednu z prvých, ne-biblických správ o Ježišovi napísal Flavius Josephus. Tento židovský historik žil v prvom storočí a podľa Ehrmana je „ďaleko najlepším zdrojom informácií o Palestíne prvého storočia.“ Josephus zmieňuje Ježiša dvakrát v diele „Jewish Antiquities“ (Židovský starovek), v rozsiahlej, 20-dielnej histórii Židov, ktorú napísal okolo roku 93.

Foto: Flavius Josephus, romantická drevorytina, ktorá vyšla v preklade prác Williama Whistona (angl. William Whiston).
Autor: William Whiston, pôvodne nahrané používateľom The Man in Question na en.wikipedia.org.
Zdroj: sites.google.com/site/josephuspaneas.

Predpokladá sa, že Josephus sa narodil pár rokov po ukrižovaní Ježiša, okolo roku 37. Bol vplyvný aristokrat a vojenský líder v Palestíne, ktorý slúžil ako veliteľ v Galilei počas prvej židovskej revolty proti Rímu v rokoch 66 až 70. Hoci Josephus nebol nasledovník Ježiša, avšak „nachádzal sa v prostredí a v čase, keď sa rozvíjalo rané kresťanstvo, takže poznal ľudí, ktorí videli a počuli Ježiša,“ hovorí Mykytiuk.

V jednej pasáži „Židovského staroveku“ opisuje nespravodlivú popravu, v ktorej Josephus identifikuje obeť menom Jakub ako „brata Ježiša, ktorého volajú Mesiáš.“ „Zatiaľčo zopár vedcov spochybňuje autenticitu tejto kratučkej poznámky,“ vraví Mykytiuk, „oveľa väčšiu pozornosť vyvolala Josephusova dlhšia pasáž, známa ako Testimonium Flavianum (Svedectvo Flaviana), ktorá opisuje človeka, ktorý robil prekvapujúce skutky a bol Pilátom odsúdený na ukrižovanie.“ Mykytiuk súhlasí s väčšinovým názorom vedcov, že kresťanskí prepisovatelia modifikovali určité časti textu, avšak neprerábali celé pasáže.

Ďalšia zmienka o Ježišovi sa vyskytla v „Annals of Imperial Rome“ (Kroniky rímskeho cisárstva), v histórii rímskeho cisárstva prvého storočia, napísanej rímskym senátorom a historikom Tacitusom okolo roku 116. V kronike vypálenia Ríma v roku 64, Tacitus spomína cisára Nera, ktorý falošne obvinil „osoby, ktoré sú bežne nazývané kresťanmi a ktoré boli nenávidené pre ohavnosti, ktoré páchali. Kristus, zakladateľ hnutia kresťanov, bol odsúdený na smrť Pontiusom Pilátom, správcom Judei za vlády Tiberiusa.“

„Ako rímsky historik, Tacitus nemal žiadne anti-kresťanské predsudky v jeho názoroch o prenasledovaní kresťanov Nerom,“ vraví Ehrman. „V prvom rade, Tacitus vraví, Nerove prenasledovanie je v zhode s tým, čo píše Nový Zákon: Ježiš bol popravený správcom Judei, Pontiusom Pilátom, za zločiny voči štátu a následne sa zrodilo náboženské hnutie jeho nasledovníkov – čiže Tacitus sa v zásade na všetko o čom píše pozerá z úplne iného

uhľa pohľadu a síce ako rímsky autor, ktorý kresťanmi a ich poverami pohrda.“

„Keď Tacitus písal historické texty a ak považoval danú informáciu za nie úplne hodnovernú, tak zvyčajne túto informáciu pre svojich čitateľov označil,“ vraví Mykytiuk, „aby osvedčil historickú hodnotu danej pasáže. Avšak v pasáži, v ktorej zmieňuje Krista, nie je žiadna taká značka, ktorá by avizovala potenciálnu chybu.“

Krátko predtým ako Tacitus napísal svoj text o Ježišovi, rímský vládca Pliny mladší písal cisárovi Trajanovi, že raní kresťania „spievali hymnusy Kristovi ako bohovi.“ Niektorí vedci tiež veria rímskemu historikovi Suetoniusovi, ktorý s odkazom na Ježiša poznamenal, že cisár Claudius vyhnal Židov z Ríma, pretože „vytvárali sústavne nepokoje štvaním proti Kristovi.“

Ehrman hovorí, že táto zbierka úryvkov z ne-kresťanských zdrojov nám asi nepodáva veľa informácií o živote Ježiša, „ale je užitočná pre uvedomenie si, že Ježiš bol známy tým historikom, ktorí mali dôvod sa o túto záležitosť zaujímať. Nikto si nemyslel, že bol vymyslený.“

Zdroj: www.history.com/news/was-jesus-real-historical-evidence

Zdroje o živote Ježiša

Existuje zopár referencií ohľadom Ježiša v rímskych a židovských zdrojoch prvého storočia. Dokumenty naznačujú, že počas prvých pár rokov po Ježišovej smrti Rimania vedeli, že niekto s menom Krestus (drobná gramatická chyba v slove Kristus) bol zodpovedný za nepokoje v židovskej komunite v Ríme (Svetónius „Život božského Klaudia“ 25.4). O dvadsať rokov neskôr, podľa Tacitusa, boli kresťania v Ríme natoľko významní, aby

boli prenasledovaní Nerom a bolo známe, že boli oddaní Kristovi, ktorého Pilát popravil (Letopisy 15.44). Avšak tieto poznatky o Ježišovi boli závislé od poznania raného kresťanstva a neposkytujú nám nezávislé dôkazy o Ježišovi. Josephus sa písomne zmienil o Ježišovi (Starovek Židov 18.63ff) – tak, ako sa zmienil o Teudášovi, Egyptčanovi a iných charizmatických lídroch (História židovských vojen 2 258–263, Starovek Židov 20.97–99, 167–172), avšak jeho dielo bolo výrazne revidované kresťanskými pisármi a Josephusove originálne poznámky sú neidentifikovateľné.

Ďalej, nie všetky výroky a skutky v Synoptických Evanjeliách sú záznamy udalostí, ktoré Ježiš naozaj povedal a urobil. Prví kresťania verili, že Ježiš stále žije v nebi a tak sa mu prihovárali v modlitbe a on im niekedy odpovedal (2 Koriňtanom 12:8–9, resp. 1 Koriňtanom 2:13). Títo raní kresťania nerozlišovali medzi „historickým Ježišom“ a „nebeským Pánom“ tak striktné, ako to robí väčšina moderných ľudí a tak niektoré frázy vypočuté v modlitbách takmer určite skončili v Evanjeliách ako frázy vyslovené Ježišom počas jeho života.

Keďže originálny kontext Ježišových fráz a skutkov a aj tie časti Evanjelia, ktoré reálne vychádzajú z „historického“ Ježiša sú neznáme, tak existujú závažné prekážky v snahe o rekonštrukciu Ježiša ako historickej postavy. Z týchto dvoch prekážok je oveľa dôležitejší nedostatok priameho kontextu. Musíme pripustiť, že vo veľa bodoch, správnosť a odlišnosť v opise učenia a verejného pôsobenia Ježiša nevieme dosiahnuť.

Zdroj: www.britannica.com/biography/Jesus/The-context-of-Jesus-career

Takže zhrnuté a podčiarknuté: Ježiš Kristus ako reálna osoba určite existoval, aj keď je fakt, že prvých 116 rokov nášho letopočtu si ho dejiny, takpovediac mienkotvorné, čiže tie, ktoré

zaznamenávali historici, kronikári a doboví influenceri, nevší-
mali. Zaznamenali ho len veľmi, veľmi okrajovo a vzhľadom na
pomerne dlhý časový úsek, viac ako 80 rokov (obdobie približne
od jeho ukrižovania do roku 116), aj veľmi málo. Podstatne viac
od jeho samozrejme venovali jeho nasledovníci, z dnešného uhla
pohľadu by sme povedali jeho veriaci, respektíve prví kresťania.
Prečo je tomu tak? Prečo sa nezachoval žiadny písomný dobový
záznam? Ako je možné, že človek, ktorý robil také neuveriteľné
skutky, treba rovno povedať, zázraky, ostal v prvom, prípadne
druhom storočí nepovšimnutý vtedajšími historikmi? Ako je
možné, že človek, ktorý premenil vodu na víno, kráčal po hladine
jazera, rozmnožil ryby a chlieb a nakrmil nimi tisíce hladných
pútnikov, človek, ktorý liečil chorých a dokonca kriesil mŕtvych,
ostal úplne mimo oficiálnych dejín a nikto hodnoverný, žiadny
renomovaný, dôveryhodný zdroj tieto skutky nezaznamenal?
Veď ak by sa takýto človek (povedzme Jozef Kováč) objavil teraz,
v našej dobe, povedzme na púti v Levoči a tam by pred davom
5 000 ľudí rozmnožil 5 chlebov a 2 ryby tak, že by sa nasýtil celý
dav a následne by sa z chlebových odrobiniek, ktoré by zostali
po konzumácii, naplnilo 5 plných košov, neviem si predstaviť, že
by túto udalosť ďalších 30 rokov nezaznamenal? Uvedomujem si,
že dnes, v dobe vyspelej IT techniky, v dobe mobilov a médií, je
samozrejmé, že by to hneď večer bolo v správach.

Ale Ježiš neurobil iba tento jeden zázrak, aj keď si osobne
myslím, že aj tento jeden, ak by sa reálne stal, by určite stačil na
to, aby sa nakoniec v nejakej kronike, v nejakom historickom
zázname objavil. V mojom presvedčení ma drží fakt, že na tejto
„chlebo-rybej akcii“ sa zúčastnilo ohromné množstvo ľudí, pod-
ľa evanjelistu Matúša až 5 000. Každý z nich musel byť z tohto
zázraku neskutočne ohromený a každý z nich túto udalosť ur-
čite rozprával každému, koho stretol. Takýto druh správ sa šíri
rýchlosťou vetra. Som presvedčený, že ak by sa reálne stala, tak
určite by sa dostala aj do uší minimálne jednému kronikárovi,

historikovi a zaznamenal by ju. Pripustíme teoreticky, že nie, že o tejto správe sa žiadny dobový kronikár nedozvedel a ak áno, tak jej vôbec neveril a tým pádom ju ani nezaznamenal. Vychádzajme z toho, že Ježiš a jeho apoštoli boli vo vyšších kruhoch tej doby považovaní za kočovných tulákov. Lenže Ježiš neurobil iba jeden zázrak, ale urobil ich množstvo, vrátane tých najneuveriteľnejších ako sú chodenie po vode a hlavne kriesenie mŕtvych! A tieto zázraky robil nie týždeň, či mesiac, ale približne 3 roky! To si naozaj z jeho kronikárskych súčasníkov nikto nevyšmol a nezaznamenal? Či už v pozitívnom alebo v negatívnom duchu? Je neuveriteľné, že sa pri tak bombastických skutkoch, ktoré Ježiš konal pomerne dlhú dobu, nenašiel čo len jeden súdobý kronikár, historik, ktorý by tieto skutky zaznamenal aj keby to bolo vo vyslovene negatívnej verzii, napríklad „Pohybje sa tu skupina tulákov, ktorých vedie istý Ježiš z Nazareta, o ktorom ľudia vravia, že koná zázraky. Údajne premenil vodu na víno, chodí po hladine, ba dokonca vraj lieči nevyliciteľne chorých a kriesi mŕtvych.“ Pripustíme aj túto možnosť a síce, že 3 roky sa žiadny z Ježišových zázrakov nedostal do uší žiadneho súdobého kronikára, či historika a ak aj dostal, tak tieto správy jednoducho ignoroval. Ako však potom vysvetliť, že keď už nie kronikári, či historici, tak prečo takéto ohromujúce udalosti nezaznamenal žiaden laik, obyčajný človek z ľudu? Dá sa uveriť tomu, že tieto zázraky, ktoré na vlastné oči videlo tisíce ľudí, nikto z laickej verejnosti nezaznamenal? Určite to musel byť pre mnohých neskutočný zážitok, priam nadpozemský, ktorý mnohých ovplyvnil na celý život a napriek tomu sa nenašiel jeden jediný súčasník, ktorý by si povedal: „Môj Ty Bože, zažívam niečo, čo ľudstvo nikdy nezažilo a ani nikdy nezažije, to musím spísať, keď už nie na pamiatku pre budúce generácie, tak aspoň na pamiatku pre svojich potomkov?“ Áno, aj tu existuje protiargument, že v tom období bola gramotnosť veľmi, ale naozaj veľmi nízka, čítať a písať v tej dobe vedelo len približne 5 % ľudí.

Na tento argument sú hneď dva protiargumenty: Po prvé, práve preto. Ľudská bytosť je v zásade ješitná a nebolo tomu určite inak ani pred 2 000 rokmi. Práve z tých gramotných 5 % by si v takýchto chvíľach ne jeden povedal: „Tak toto musím zaznamenať, kto iný, ak nie ja? Kto iný má tú povinnosť zapísať tieto historické udalosti, keďže som jeden z mála kto vie písať?“ A po druhé, je minimálne čudné, že v tom období, keď Ježiš žil, keď sa jeho zázraky diali, sa naozaj nenašiel nik, kto by ich spísal a na druhej strane, s odstupom 30 až 170 rokov po Kristovom ukrižovaní sa zrazu vyrojil celý huf pisateľov Ježišovych skutkov, počnúc mnohými evanjelistami (cirkev v štvrtom storočí rozhodla, že v Novom zákone budú uverejnené iba 4 evanjeliá^[2]),

[2] Štyri kanonické evanjeliá boli pravdepodobne napísané v rokoch 66 až 110. Všetky štyri boli anonymné (so súčasnými menami pridanými v druhom storočí), takmer určite žiadne z nich nebolo napísané očitým svedkom a všetky sú konečným produktom mnohých ústnych a písomných prenosov. Prvé bolo napísané Markovo evanjelium, s použitím rozličných zdrojov. Autori Matúš a Lukáš, obidvaja nezávisle použili Markovo evanjelium pre ich opis Ježišovej kariéry, pridajúc súbor výrokov nazývaných zdroj Q*) a ďalšie dodatky unikátne pre každého z nich. Existuje takmer dokonalý konsenzus, že Jánovo evanjelium má svoj pôvod v hypotetickom Evanjeliu znamení (angl. Signs Gospel), o ktorom sa predpokladá, že kolovalo v rámci johanitskej komunity**). Protirečenia a nezrovnalosti medzi prvými tromi a Jánovým sú také veľké, že je nemožné akceptovať obidva zdroje ako rovnako spoľahlivé.

Zdroj: en.wikipedia.org/wiki/Gospel

* Zdroj Q (tiež nazývaný Q dokument(y), Q evanjelium; z nemeckého Quelle, čo znamená „zdroj“) je hypotetická písomná zbierka primárne Ježišových výrokov. Q je súčasťou bežného textu nachádzajúceho sa v Matúšových a Lukášových evanjeliách, avšak nie v Markovom evanjeliu. Podľa tejto hypotézy, tento materiál pochádzal z ústnych evanjeliových tradícií ranej cirkvi.

listami Pavla (celkovo 14 listov), skutkami apoštolov (neznámi kresťanskí autori), 7 iných listov (znovu neznámi kresťanskí autori) a mnohí iní neznámi kresťanskí autori, ktorých diela sa však nestali súčasťou Nového zákona. Ako je toto možné? Ako je možné, že z Ježišových súputníkov nikto o ňom nenapísal ani čiarku, avšak s odstupom desiatok rokov sa zrazu objavilo toľko spisovateľov, hlásateľov Kristovho učenia? Zvyšila sa dramaticky gramotnosť? Nie, tých pár desiatok rokov nijakým zásadným spôsobom určite nezvyšilo hranicu 5 % gramotnosti a tým pádom nezvyšilo pravdepodobnosť vyššieho počtu spisovateľov. Čím to teda je? Odpoveď je veľmi prozaická: To, čo v čase života Ježiša neexistovalo sa jednoducho o 30 rokov neskôr objavilo a síce atraktivita jeho životného príbehu, zázraky, nadprirodzené schopnosti. Plynúcim časom sa jeho životný príbeh nabaľoval, nafukoval, na rovinu povedané prikrášľoval a preháňal až do tej miery, že už začal byť pre ľudí zaujímavý a hodný písomného zaznamenania. Nie je to nič nezvyčajné ani v dnešnej dobe, ale v tých časoch boli na to podmienky priam optimálne. Prakticky celý životný príbeh Ježiša Krista sa podával z generácie na generáciu výlučne ústnym podaním, takže je prirodzené, že rokmi vznikli úplne nové príbehy, vyslovene legendy, úplne odtrhnuté od Ježišovho reálneho života, avšak o to atraktívnejšie pre poslucháča. A keďže neexistovala možnosť overiť si reálnu výpovednú hodnotu takto nakumulovaného príbehu, porovnaním s dôveryhodným historickým záznamom, o to väčšia bola pravdepodobnosť uverenia v jeho nový životný príbeh.

Zdroj: en.wikipedia.org/wiki/Q_source

** Výraz **johanitská komunita** sa vzťahuje na starovekú kresťanskú komunitu, ktorá kládla veľký dôraz na učenie Ježiša a jeho apoštola Jána.

Zdroj: en.wikipedia.org/wiki/Johannine_community